

Ferenczy Áron

joghallgató, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

**Az új Polgári Perrendtartás osztott tárgyalási rendszere
az 1911. évi I. törvénycikk tükrében**

Debreceni Jogi Műhely, 2016. évi (XIII. évfolyam) 1-2. szám (2016. július 31.)

1. Bevezetés

Napjainkban a polgári perjog gyökeres változáson megy keresztül. A jogalkotó közel 100 módosítás után úgy döntött, hogy ez alkalommal nem módosításokat hajt végre a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény szabályrendszerén, hanem újraszabályozza a polgári perrendtartást. Ennek okán a Kormány 2013. május 17-én elrendelte az új Polgári Perrendtartás megalkotását a polgári perjogi kodifikációról szóló 1267/2013 (V.17) Korm. határozatával.[1] A Korm. határozat által felállított bizottságok – Polgári Perjogi Kodifikációs Főbizottság, Polgári Perjogi Kodifikációs Szerkesztőbizottság, valamint a további témabizottságok – eltökélten kezdték meg a munkájukat, amely – lévén kodifikációról szó – kiterjedt a polgári peres eljárásokon kívül a nemperes eljárásokra, és a közigazgatási perekre is. Fáradhatatlan munkájuknak köszönhetően 2015. január 14-én a Kormány elfogadta az új Polgári Perrendtartás Konceptióját.[2]

E tanulmány megírásához alapvetően két indok vezetett el. Egyrészt, hogy az új Polgári Perrendtartás Konceptióját olvasva rögtön szembeötlő volt az a javaslat, mely az osztott tárgyalási rendszer bevezetését szorgalmazza.[3] Eddigi kutatásaim során ugyanis a polgári eljárásjogot illetően javarészt a jogtörténet keretein belül vizsgáltam, így behatóbban főként az 1911. évi I. törvénycikkkel (mai nevén: Rpp.), amely szintén az osztott tárgyalási rendszert alkalmazta. Másrészt pedig, hogy a Konceptió kifejezetten utal a hagyományok tiszteletére. Különösen ezzel a mondatrészsel: *„Ha a hagyományokat vizsgáljuk, mindenképpen tekintettel kell lennünk a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk szabályozására, hiszen ebben a törvényben olyan jogintézmények, illetve követelmények jelentek meg – mint pl. (...) a tárgyalási elv, a perfelvételi tárgyalás (...) – amelyek évtizedeken keresztül biztosították a hatékony jogvita-rendezést, és amelyeknek haladó jogintézményei, perjogi megoldásai számos modern európai eljárásjogban megjelentek.”*[4]

A két indok következtében a tanulmány megírásához modern jogtörténetkutatót vettem alapul, mivel e kutatás a jelen kor kihívásaira keresi a választ, olyan módszerekkel, amelyek nem csak a hatályos jog kizárólagos elemzésére irányulnak, hanem a korábbi perrendtartások dogmatikájának, illetve ítélkezési gyakorlatának a vizsgálatára is kiterjednek. Tekintettel arra, hogy a XX. században a hatályos perrendtartásunk előtt, csak egy összehasonlításra alkalmas perrendtartás volt, az 1911. évi I. törvénycikk, így e törvényt és annak gyakorlatát vettem alapul a jelenlegi tanulmányhoz.

Az Rpp. kapcsán megfogalmazott megállapításimhoz nagymértékben hozzájárultak az 1920 és 1930 közötti elsődleges forrásanyagok, amelyek a Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú Bihar Megyei Levéltárának a peranyagából álltak a rendelkezésemre. Az elsődleges forrásanyagot illetően azokat a periratokat tartottam relevánsnak, amelyek a perfelvételi tárgyalásokról rendelkeztek, mivel a percezúra e perbeli szakasz lezárásához köthető. Ezek mellett a korabeli

másodlagos forrásanyagokat vettem górcső alá, amelyek közül nagy hatással volt rám Bacsó Jenő munkássága.

Mindezekből adódóan jelenlegi kutatásom arra irányul, hogy a Konceptióban foglalt osztott tárgyalási rendszer, és annak javasolt szabályozása tekintetében alkalmazni lehet-e az Rpp. osztott tárgyalási rendszerére vonatkozó dogmatikáját és rendelkezéseit, vagy pediglen nem?

2. Tárgyalási rendszerek mibenléte

Eddigi kutatásaim során nem találkoztam részletes fejtegetésekkel a tárgyalási rendszereket illetően, sem az Rpp. dogmatikájának vizsgálata alapján, sem pedig a hatályos perrendtartás perirodalma kapcsán. Ennek indoka talán az lehet, hogy a tárgyalási rendszerek csupán jellemzőként jelennek meg, amelyek az egyes polgári perrendtartások szabályanyagának összességére utalnak. Az egyes részletszabályok alapos vizsgálata alapján állapítható meg az adott perrendtartás tárgyalási rendszere. Ebből adódik, hogy eltérő rendelkezéseket tartalmazó perrendtartások is egységesen illelhetőek ugyanazon tárgyalási rendszerre utaló jelzővel.

A perirodalom a tárgyalási rendszereket illetően az egységes, a vegyes és az osztott jelzőket nevesíti. Mindhárom jelző a per menetét választja el egy adott ponton – ezt nevezzük percezúrának –, amelyre a használt jelzők nevéből következtethetünk. Az egységes tárgyalási rendszer esetén ezen metszéspontot nem emelik ki a perrendtartás szabályai. Példaként szolgálhat a jelenleg hatályos polgári perrendtartásunk, amely az egységes tárgyalási rendszert követi.[5] A vegyes tárgyalási rendszerben a részletszabályokból már kirajzolódik az elválasztás a két perbeli szakasz között, azonban nem élesen, kizárólag bizonyos feltételek fennforgása alapján. Vegyes jelzővel illelhető az 1911. évi I. törvénycikk járásbíróági szinten induló eljárása, tekintettel arra, hogy ha a feltételek adottak voltak – pl. ügy megítélése egyszerű, bizonyítékok az első tárgyaláson rendelkezésre álltak –, akkor az érdemleges tárgyalás azonnal megtartható volt, ellenkező esetben az érdemleges tárgyalásra határnapot tűzött ki a bíróság.[6] Osztott tárgyalási rendszer esetében minden esetben elkülönül egymástól a két perbeli szakasz. Ilyennek tekinthető az Rpp. törvényszéki szinten induló eljárása, mivel minden esetben a perfelvételi tárgyalás és az érdemleges tárgyalás között bizonyos határidő eltelt.[7]

Mindezek alapján arra a megállapításra jutottam, hogy a tárgyalási rendszerek lényegüket tekintve a per létrehozásának szakaszát választják el a per érdemleges letárgyalásának szakaszától.

Az eltérő tárgyalási rendszereket alkalmazó perrendtartások rendelkezéseinek a vizsgálatánál rögtön szembeötlő különbség, hogy az osztott tárgyalási rendszer a perfelvételre helyezi a hangsúlyt, míg az egységes tárgyalási rendszer az érdemleges tárgyalási szakaszra. Előző nem követeli meg az első határnapra történő felkészülést egyik perbeli féltől sem, mivel a perfelvételi szakasz lényege a perlétrehozására irányul.[8] A felperes keresetének ismertetése után, alperes pergátló kifogással élhet, amely még a perfelvételi tárgyaláson történik, és csak az érdemleges perbe bocsátkozását követően kerül sor az érdemleges tárgyalás határnapjának a kitézésére.[9] Utóbbi esetben a jogalkotó az érdemleges tárgyalásra helyezi a hangsúlyt. Mindkét oldalról elvárja az érdemleges tárgyalásra való legteljesebb felkészülést. Alperes természetesen ebben az esetben is hivatkozhat pergátló körülményekre, azonban ekkor már a per megszüntetéséhez vezet.

A Konceptió alapján az egységes tárgyalási rendszeren történő változtatás célja, hogy a perhatékonyabb, valamint az peres ésszerű időn belül történő elbírálása iránti követelmény érvényesülését előmozdítsa, illetőleg olyan perstruktúrát alakítson ki, amely megfelelő eljárási szakok beiktatásával, és az azokra vonatkozó szabályok meghatározásával meggátolja, hogy a

per elhúzására, széttöredezésére alkalmas jogintézmények, bizonyítási cselekmények alkalmazhatóvá válnak.[10] E szerint a Konceptió perelőkészítő, vagyis állítási szakaszra, valamint érdemi tárgyalási, azaz bizonyítási szakaszra osztaná a polgári per menetét.[11]

3. Peralapítás

Abban az esetben, ha a tárgyalási rendszerek lényegére vonatkozó megállapításom helyesnek bizonyul, vagyis hogy a tárgyalási rendszerek a per létrehozásának szakaszát választják el a per érdemleges letárgyalásának szakaszától, akkor a peralapítást részletesebben górcső alá kell venni. Azonban azt látni kell, hogy a peralapítása nem mindig egyezik meg a per létrehozásának szakaszával.

A polgári per fogalmát, illetőleg annak egyes elemeit nem kívánom bemutatni, kizárólag a perviszony tekintetében kívánok fejtegetésekbe bonyolódni az Rpp. dogmatikája alapján. Meg kell vizsgálni, hogy a per alapítására mikor kerül sor. Az 1911. évi I. törvénycikk kapcsán két jelentős nézet alakult ki a per alapításához köthetően, amely bemutatását elengedhetetlennek tartom, már csak azért is, mert álláspontom szerint ma sem egységes a perirodalom a tekintetben, hogy mikortól beszélhetünk perről. Ennek relevanciáját az adja, hogy a per egy fejlődő jogviszony, amely bizonyos feltételek megléte esetén létrejön, majd ezt követően jogerős bírósági határozattal zárul le.

A perviszony vizsgálata kapcsán a polgári per egy olyan magánjogi jogvédelmi eljárás, amely keretében a felek bizonyos jogi viszonyba jutnak egymással és a bírósággal. *Bülow* fogalmazta meg először 1868-ban, hogy a per egy jogviszony.[12]

3a – **Bacsó Jenő** nevéhez köthető nézet

Az egyik nézet szerint, melynek legjelentősebb hazai képviselője *Bacsó Jenő* volt, a perviszony a felperes és a bíróság között – ez esetben kétoldalúan – keletkezik, és/vagy feltételesen keletkezhet a bíróság és az alperes között.[13] Az eljárás kezdetén a felperes keresetlevelével a bírósághoz fordul, hogy jogvédelmet kérjen. Keresetlevelével felperes egy harmadik személlyel szemben, alperessel szemben kezdeményezi az eljárást. Az igazságszolgáltatás állami monopóliumából adódóan a jogvédelemben részesítés kizárólag a bíróságon keresztül teljesülhet, ezáltal a bíróság kötelezettsége értesíteni az alperest. Ennek indoka, hogy az állam kizárólag a felperes kérelmére nem adhat jogvédelmet, ugyanis az alperesnek is jogában állhat esetleges saját igényét érvényesíteni. Ezzel elkerülhető az a helyzet, hogy esetleg alperes szorulna jogvédelemre, mégis hátrány éri az eljárás során. Tehát a polgári per a kölcsönös meghallgatás elvén nyugszik.[14]

A keresetlevelének az alperessel való közlését követően az alperes eldöntheti, hogy védekezik-e vagy sem. Amennyiben nem védekezik, úgy mulasztást követ el, így ebben az esetben kivételesen a bíróság felperes keresete alapján határoz, és makacssági ítéletet hoz alperessel szemben. Nem tekinthető védekezésnek alperes azon cselekménye sem, ha elismeri felperes jogát, vagy egyezsége jut vele. Alperes védekezése esetén a bíróság mindkét fél meghallgatását követően határoz. Védekezése megnyilvánulhat a felperes által állított tények tagadásában, vagy saját jogának érvényesítésében, amelyet viszont keresetében tehet meg. Továbbá alperes pergátló kifogásokra való hivatkozása is védekezésnek minősül. Ezek alapján felperes a „célját” akkor is eléri, ha alperes gyakorlatilag passzívan viselkedik, lényegében perbe sem bocsátkozik. Mindemellett a bíróságnak lehetősége van felperes keresetét elutasítani – alperes vitatása nélkül –, ha azt alaptalannak találja.[15]

Lényegében felperes a keresetindítás tényével kerül jogviszonyba a bírósággal. Amennyiben alperes nem óhajt részt venni a perben, akkor is ítéletet hoz a bíróság, vagyis a jogviszony itt a felperes és a bíróság között jön létre. Ha az alperes perbe bocsátkozik, akkor –

Antalfy álláspontja szerint is[16] – közte és a bíróság között is létrejön egy jogviszony.[17] Egyetértek *Plósz* és *Magyary* álláspontjával, hogy az alperes perbebozsátkozása csak tevőleges magatartással valósulhat meg.[18] A jogviszony perjogi hatálya, vagyis a perfüggőség a kézbesítéssel beáll, vagyis alperes passzivitása esetén is. Ezekből következik, hogy a per már a felperes és a bíróság közötti jogviszonnal is létrejön. Azonban ez nem jelenti azt, hogy az alperes perbebozsátkozása nélkül érdemi ítélet születne. Az ítélet csupán ismérve a pernek, nem fogalmi eleme. Ha fogalmi elemnek minősülne, akkor nem beszélhetnénk perről olyan esetben, amikor valamilyen ok következtében nem születik érdemi ítélet.[19] *Hellwig* munkásságában hasonló álláspontra jut.[20]

3/b – Magyary Géza nevéhez köthető nézet

A másik nézet – amelyet a hazai perirodalom uralkodó nézetnek fogad el – kiemelkedő hazai képviselője *Magyary Géza* volt. Munkásságában a perviszonyt egy háromoldalú jogviszonyként fogalmazza meg, amely a felperes, a bíróság és az alperes között jön létre.[21] *Bülow* állította fel ezt a tételt, csak hogy álláspontja szerint alperes perbebozsátkozása nem peralapító cselekmény.[22] Ezt a nézetet szokták egységes jogviszonnak is nevezni. *Plósz* vetette fel legelőször – *Degenkolb* előtt – azt az elméletet, hogy a per egy egységes jogviszony, amelyben a kereset egy közjogi jogosítvány bírósággal és alperessel szemben.[23] Álláspontom szerint e perviszony csak olyan formában képzelhető el, hogy a felperes és a bíróság, továbbá az alperes és a bíróság között két önálló jogviszony jön létre, vagyis az egyik jogviszony feltételezi a másikat. Ezen uralkodó nézet a *Bacsó* álláspontjától annyiban tér el, hogy feltételezi az alperes perbebozsátkozását. Mint fentebb látható a perjogi hatályok alperes passzivitása mellett is beállnak.[24]

Az uralkodó nézet szerint alperes peralapító cselekménye is szükséges a perhez, vagyis a perbebozsátkozás.[25] Perbebozsátkozás alperes azon cselekménye, amely következtében a felperes keresetlevelére érdemben nyilatkozik, vagyis érdemleges ellenkérelmet, vagy viszont keresetet terjeszt elő. A pergátló kifogásokra történő hivatkozás nem tekinthető perbebozsátkozásnak. *Wach* azzal érvelt emellett, hogy a perjogi hatályok hallgatólágon csak akkor állnak be, ha az alperes perbe bozsátkozik, mivel ha nem bozsátkozik perbe, illetőleg ha kifogással él, akkor ezek a hatályok visszamenőlegesen elenyésznek.[26] Ez azonban kifogásolható tétel, ugyanis a perjogi hatályok akkor is megszűnnek, ha a felperes alperes bejegyzésével keresetét visszavonja, vagy ha az érdemi szakaszban szűnik meg a per.[27] *Bacsó* álláspontja szerint az alperes perbebozsátkozásának egyetlen joghatása van, mégpedig hogy alperes és a bíróság között is létre jön egy jogviszony. A jogviszony alapjálalperes is jogosult gyakorolni perbeli jogait, illetve kérelmére szintén köteles ítéletet hozni a bíróság, továbbá beleegyezése nélkül a felperes nem szabadulhat a pertől.

3/c – Peralapítási szakasz

Ahogy a fentiekben utaltam rá, a peralapítása nem minden esetben egyezik meg a percezúráig terjedő szakasszal. Az uralkodó nézetet göröcső alá véve az látható, hogy a perbebozsátkozás pillanatát tekinti a per létrejöttének. Ebben az esetben a peralapítás megegyezik az első szakasszal teljes mértékben, ugyanis a permetszést konstatáló végzést a perbebozsátkozás után rögtön meghozza a bíróság.[28]

A *Bacsó* féle nézet alapján azonban nem egyeztethető össze egy pontban a peralapítás és a percezúra. *Bacsó* szerint a keresetlevél alperesnek történő kézbesítésével a per megalapítottnak tekinthető, mivel alperes tudomásszerzését követően a rendelkezési elvből adódóan, saját maga döntheti el, hogy védekezik, vagy passzív marad. Tehát a kézbesítéssel a peralapítás megtörtént. Három lehetséges kimenetelt megvizsgálva a percezúra mégis egységesen történik.

Első esetben tételezzük fel, hogy alperes az első kézbesítésre szabályszerűen átveszi az idézést és a keresetlevelet. Ebben az esetben – bár a per megalapított – még nem tudja a bíróság az alperes szándékát, így az csak a perfelvételi tárgyaláson fog kiderülni.

Második esetben tételezzük fel, hogy alperes nem veszi át az idézést, így a kézbesítési vélelem határidejének lejártát tekinthetjük tudomásszerzésnek. Az előző esethez hasonlóan, szintén nem ismert alperes szándéka, így az a tárgyaláson fog kiderülni.

Harmadik esetben alperes szándékosan megtagadja az idézés átvételét. Ekkor következtethető lenne azt feltételezni, hogy alperes nem kíván perbe bocsátkozni, azonban azt látni kell, hogy az idézés átvételének megtagadása nem szolgálhat alapul az első tárgyalás elvetésének. A bíróság a közvetlenség elvéből adódóan csak a tárgyaláson észlelt nyilatkozatokat veheti figyelembe, így nem következtethet az idézés átvételének megtagadásából alperes szándékára.

Összességében bár a per megalapítottnak tekinthető az alperesnek történő kézbesítéssel, azonban további konjunktív feltétel az alperes nyilatkozata. E nyilatkozatot kizárólag az első tárgyaláson teheti meg – ugyanis a perfelvételi tárgyalásra a per előkészítése nem szükséges – , így nyilatkozata hiányában csak alperes távolmaradása tekinthető olyan nyilatkozatnak, amelyet a bíróság figyelembe vehet. Ebből adódóan a *Bacsó* féle nézet esetében is az első tárgyaláson hozott végzés testesíti meg a percezúrát, így e tekintetben az osztott tárgyalási rendszer koherenciája nem sérül. Azonban azt látni kell, hogy a *Bacsó* féle nézet tekintetében a peralapítás nem egyezik meg a perlétrehozásának szakaszával.

4. Percezúra

A percezúra, vagyis a permetszés az osztott tárgyalási rendszer azon pontja, amelyen túl a per már csak az érdemi tárgyalásra koncentrálódik. A permetszésre akkor kerül sor, ha az érdemleges tárgyalásra történő határnapot a bíróság végzésével kitűzheti.[29] Ebből adódóan a percezúra lényegében egy pervezető végzés, amellyel a bíróság konstatálja azt a tényt, hogy a per megalapított, és a következő tárgyaláson a perben érvényesített igénnyel érdemben foglalkozik.

A permetszést konstatáló végzés meghozataláig azonban más eljárási szempontok is közrehathatnak. Az Rpp. a perfelvételi tárgyalás funkcióját abban látta, hogy a perfelvételi határnap kitűzését, annak rövid lefolytatása miatt több perben ugyanarra a napra ki tudta tűzni. Így akár egy nap 30 perfelvételi tárgyalást le tud bonyolítani.[30] Ennek indoka, hogy az 1911. évi I. törvénycikk nem követelte meg a felektől, hogy a pert előkészítsék[31], illetőleg abban az esetben, ha alperes a tárgyaláson nem jelent meg, a bíróság makacssági ítéletet hozott.[32] Amennyiben alperes megjelent, pergátló kifogásokat terjeszthetett elő, illetőleg érdemben perbe bocsátkozhatott. A bíróság perbebocsátkozás esetén legfeljebb pár egyszerűbb kérdést tett fel, annak érdekében, hogy az ügy bonyolultságát megállapítsa, valamint ahhoz mérten tűzze ki az érdemleges tárgyalás határnapját.[33]

Ezzel szemben a Konceptióban foglalt osztott tárgyalási rendszer hangsúlyosabb szerepet szán a perelőkészítő szakasznak. „A perelőkészítő szak célja, hogy ott alapvetően – egy a perelőkészítő szak lezárásaként meghozott végzésben meghatározottan – rögzüljenek a tényállítások, a jogállítások, az indítványok, azaz rögzüljön a kereset, a viszontkereset, a beszámítási kifogás, a bizonyítási indítvány, és azok változtatására, illetve bővítésére később csak kivételesen, a törvény által meghatározott feltételek teljesülése esetén legyen mód.”[34] Az előkészítő szak funkciója a jogvitáról való döntés előkészítése, a bizonyítás kereteinek, a feleket terhelő bizonyítási kötelezettségnek a meghatározása. Az érdemi tárgyalási szak célja pedig, hogy a perelőkészítő szakban rögzült állítások és indítványok alapján, lehetőleg egy, illetve kisszámú, teljes körűen előkészített tárgyaláson kerüljön lefolytatásra a bizonyítási eljárás, és szülessen meg a per érdemében a döntés.[35]

A két szakaszt összevetve kivehető a funkcióbeli eltérés. Ugyanis míg az Rpp. alapvetően a hatékonyságot abban ragadta meg, hogy az ügyek nagyobb számát lehetett elintézni egy határnapon, ezzel ellentétben a Konceptió egy adott ügyben kívánja elérni a nagyobb hatékonyságot. Egyelőre nem lehet felmérni, hogy mennyiben fog a hatékonyság területén sikereket elérni a Konceptióban foglalt osztott tárgyalási rendszer, az azonban bizonyosságot nyert, hogy az 1911. évi I. törvénycikk osztott tárgyalási rendszerének funkciója egészen más céllal alkalmazta a perczúra intézményét, mint ahogyan azt az új Polgári Perrendtartás Konceptiója alkalmazni kívánja.

5. Az ítélkezési gyakorlat eredményei

Egy adott jogintézményről kizárólag a dogmatika részletes elemzésével nem lehet kellően tiszta képet alkotni, így az ítélkezési gyakorlat eredményeit szintén a kutatás részévé kell tenni. Kiváltképpen, ha vizsgálódási területet illetően megállapítható, hogy az ítélkezési gyakorlatában megnyilvánuló anomáliák hangsúlyosabbak. Ennek indokául szolgálhat az a tény, hogy a Rpp. megalkotása egy hosszas kodifikációs folyamat volt, amely *Plósz Sándor* nevéhez fűződik ugyan, de rajta kívül a kor számos perjogi képviselője hozzájárult megalkotásához.[36] Így annak szabályozási anyaga egy kimunkált dogmatikai alapokon nyugvó perrendtartásként jelent meg, amely hibáira csak a bírói gyakorlat volt képes megfelelően rávilágítani.

5/a – Az Rpp. ítélkezési gyakorlata

Az ítélkezési gyakorlatban megnyilvánuló első problematikus terület, hogy a perfelvételi tárgyalás hosszadalmas eljárásoknak bizonyult.[37] Tehát az adott ügyben tartott perfelvételi tárgyalás akár több tárgyalási napot is igénybe vehetett. A perfelvételi tárgyalás elhúzódását az ítélkezési gyakorlatban a pergátló kifogásokra történő hivatkozás jelentette. A bíróságnak a perbebocsátkozás előtt elkülönítve kellett letárgyalnia az ilyen jellegű kifogásokat. Tovább bonyolította az eljárás menetét, hogy mind a pergátló kifogást helybenhagyó, mind a pergátló kifogást elvető bírósági határozat ellen önálló fellebbevitel állt a felek rendelkezésére.[38] A járásbírói szinten hozott pergátló kifogásokat elvető határozat ellen is volt lehetőség a fellebbezésre, ekkor az ügy érdemi döntését magában foglaló határozat ellen kellett a fellebbezési kérelmet előterjeszteni. Az ítélkezési gyakorlatban ez úgy nyilvánult meg, hogy az alperes szinte minden esetben élt fellebbezési kérelmével[39], és az ügyek nagy részénél – ahelyett, hogy perindítás hatályai mellett magánjogi igényét a megfelelő helyen és módon újra érvényesítette volna – a felperes is a fellebbezési eljárás keretében kívánta orvosolni a pergátló kifogások tárgyában felmerült jogvitát.[40] Közvetett indoka lehet továbbá a perfelvételi tárgyalás elhúzódásának, hogy a vizsgált időintervallumban nem volt egy egységes magánjogi kódex, amely segítette volna a bíróság munkáját.

Az ítélkezési gyakorlat eredményeire támaszkodva kijelenthető, hogy a perfelvételi tárgyalások – a fentebb említett körülményeknek köszönhetően - körülbelül átlagosan egy év hosszúságúra nyúltak. Meglehetősen érdekes a bírósági gyakorlat eredményeinek a vizsgálata, főként annak függvényében, hogy az Rpp. osztott tárgyalási rendszerének célja szintén a hatékonyság. Bár ahogyan a fentiekben említettem az 1911. évi I. törvénycikk osztott tárgyalási rendszerének funkciója az ügyek számának a redukálása, nem pedig egy adott ügy leghatékonyabb lefolytatása, azonban ezen időszak az akkori viszonyokhoz képest is ellenkezett az ésszerű időn belüli döntés követelményével.

A felvetett probléma esetlegesen bizonyos szabályozással megoldható lett volna, mégpedig úgy, hogy a pergátló kifogások tárgyában született helybenhagyó ítélet esetén a felperes fellebbezési joga korlátozás alá került volna, vagy legalábbis csak kivételes esetekben lett volna rá módja. A szabályozás véleményem szerint nem szülne anomáliákat, mivel a felperes

szempontjából a pergátló kifogást helybenhagyó ítélet ellen benyújtott fellebbezési kérelem kevesebb esélyt nyújt számára, még abban az esetben is, ha megalapozottan tudja, hogy a bíróság téves ítéletet hozott. Felperesnek a keresetlevél újbóli beadása, ugyanolyan joghatást vált ki, mintha valamilyen indokok alapján a fellebbezési bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatja.

Az ítélkezési gyakorlat eredményeiből levont megállapításaim egy másik elméleti megfogalmazáshoz is elvezettek. Úgy vélem, hogy az Rpp. szabályozása nem volt következetes a tekintetben, hogy az alperes érdemleges perbebocsátkozását követelte meg a per létrejöttéhez. Ennek indoka, hogy a bírósági gyakorlat olyan terminológia használatát engedte meggyökeresedni, amely ennek ellenkezőjét feltételezi. A peranyagok vizsgálata során visszatérő terminológiaként jelent meg előttem, hogy „a bíróság a pert megszünteti, és a pergátló kifogásnak helyt ad”.^[41] Feltételezem egy terminológia téves használata nem kivételes eset, azonban abban az esetben mégis, ha még nem lehetséges perről beszélni. Alperes perbebocsátkozása előtt tehetette meg pergátló kifogásait, amelyekről a perfelvételi tárgyaláson döntött a bíróság. Nézetem szerint elvárható lett volna, hogy az Rpp., valamint annak gyakorlata egységesen következetes legyen, mert ezzel a mulasztásával a perirodalom legvitatottabb kérdését hagyja rendezetlenül.

5/b – Koncepció „ítélkezési gyakorlata”

Természetesen ítélkezési gyakorlatról egyelőre nem lehet beszélni az új Polgári Perrendtartás kapcsán, azonban az osztott tárgyalási rendszerből adódóan néhány elméleti következtetés már most levonható. Egyrészt a Koncepció nevesíti azon javaslatát, hogy amennyiben a kialakult „jó gyakorlat” segítheti az új jogintézmények elfogadottságát, illetve amennyiben a szabályozási célokkal összhangban áll az új törvénybe való beemeléssel az új perrend hatékonyságát is növelheti.^[42] Mindazonáltal jelenleg még nem ismert, hogy a kodifikáció során milyen szabályokkal tölti meg a jogalkotó az új Polgári Perrendtartás szakaszait, így előzetesen nehéz lenne következtetni a már meglévő bírói gyakorlat alkalmazhatóságára.

Az új Pp. alapvető célja, hogy a polgári per tekintetében gyorsabb és hatékonyabb eljárást generáljon.^[43] Ennek érdekében került beemelésre az osztott tárgyalási rendszer is, azonban eltérő funkcióval kívánja alkalmazni a Koncepció, mint az 1911. évi I. törvény cikk esetében a jogalkotó. Ha a hatékonyságot vesszük konstans pontnak, akkor bizonyos feltételek mellett elképzelhetőnek tartom, hogy az osztott tárgyalási rendszer alkalmazására nem lesz szükség. Olyan esetekben, amikor az ügy megítélése könnyű, vagy pedig a bizonyítás nem igényel külön határnapot a hatékonyság érdekében a bíróságnak mérlegelnie kell az első tárgyaláson való érdemi döntés meghozataláról. Jelenleg ez a teher a jogalkotóra hárul, hogy olyan szabályokat alakítson ki, amely lehetővé tenné – indokolt esetben – a perhatékonyság érdekében az osztott tárgyalási rendszer mellőzését.

Az előbbi gondolatszálon továbbmenve – a részletes szabályanyag eddigi ismerete nélkül – elképzelhetőnek tartom akár azt is, hogy egy olyan sajátos ellentmondás fog a bírói gyakorlatban megmutatkozni, amely az osztott tárgyalási rendszerbe vetett elképzelést lényegében az egységes tárgyalási rendszerré alakítaná át. Másképp megfogalmazva ez azt jelenti, hogy a Koncepcióban foglalt perelőkészítő szakasz célja jelenleg közelebb áll az egységes tárgyalási rendszerhez, mint az osztott tárgyalási rendszerhez.

Abból kiindulva, hogy a Koncepció a perelőkészítő szakaszban tartott tárgyaláson már megkövetel minden jogállítást és bizonyítási indítványt, és azok változására, illetőleg bővítésére is csupán kivételes esetekben ad lehetőséget,^[44] olybá tűnik, hogy a perek egy része e tárgyaláson elintézhető lesz. Amennyiben a felek az első tárgyalást írásban továbbra is előkészítik, akkor a felek ekképp a bíróság rendelkezésére bocsáthatják a bizonyítási eszközeiket is. Tehát, ha az ügy nem követel meg tanú, illetőleg szakértő bizonyítást, abban

az esetben a bíróság már az első tárgyaláson az ügy érdemében is határozhat. Úgy vélem ennek indoka, hogy a Konceptió eltérő funkciót – hangsúlyosabb szerepet – tulajdonított a perelőkészítő szakasznak, így az már nem a per létrehozására irányul, hanem azon jóval tovább mutat.[45]

6. Konklúzió

Összességében elmondható, hogy jelenleg nem lehetséges konkrét állást foglalni a Konceptió előnyeiről, vagy hátrányairól a tételes szabályok ismeret nélkül. Azonban a jelenlegi tanulmány célja nem is ez, csupán az 1911. évi I. törvénycikk alapján történő megítélése az új Polgári Perrendtartás Konceptiójának. A perelőkészítő szakasz eltérő funkcióból adódóan úgy vélem a jogalkotó nehéz helyzetben van, valamint az ítélkezési gyakorlat elé is kihívásokat fog állítani.

Mindezekből adódóan arra a megállapításra jutottam, hogy abban az esetben, ha az 1911. évi I. törvénycikk osztott tárgyalási rendszerének szabályozását kívánja alapul venni az új Pp. kodifikációja során a jogalkotó, akkor a koncepcióban foglaltaktól el kell térnie. Abban az esetben viszont, ha a koncepcióban foglalt osztott tárgyalási rendszert követi a jogalkotó, akkor e tekintetben nem vehető figyelembe az 1911. évi I. törvénycikk osztott tárgyalási rendszere.

Summary – The divided trial system of the New Code of Civil Procedure in the light of the Act I of 1911

In my paper, I dealt with the divided trial system, because in the Conception of the New Code of Civil Procedure arised the idea, that the first-instance procedure will be regulated by the divided trial system. During my studies, I researched the trial system of the Act I of 1911, and I analyzed the sentencing practice in this era.

First, I presented the matter of the trial system, as well as the two dominant trends in Hungary relating to the creation of civil action. The difference between the two trends, that distinct mesne process creates the civil action. According to one of them, the civil action is created when the defendant gets the statement of claim, or, on the other hand, when the defendant submits counter-motion.

In the next chapter, I intended to present the point of intersection of action, which legal institution separates the first-instance procedure to pre-trial hearing and the trial on the merits.

After this chapter, I reported the results of sentencing practice and came to two conclusions. On the one hand, the pre-trial hearing changed fire for a long time because of the appeal proceedings. On the other hand, the sentencing practice was not consistent, because the courts used an incorrect terminology. The courts dismissed the proceedings before the submission of counter-motion, but according to the Act of 1911 the mesne process of creating a civil action was to submit a counter-motion.

In conclusion, I think the divided trial system of the New Code of Civil Procedure will be totally different than the divided trial system of the Act of 1911.

---

[1] Németh János – Varga István (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014 9.

- [2] <http://www.ugyvedvilag.hu/rovatok/szakma/elkeszult-az-uj-polgari-perrendtartas-koncepcioja> (2015.05.17.)
- [3] Az új Polgári Perrendtartás Koncepciója, 3.
- [4] Az új Polgári Perrendtartás Koncepciója, 8.
- [5] Osztovits András – Pribula László – Szabó Imre – Urvary Sándor – WoperaZusza: *Polgári Eljárásjog I.*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2013 236.
- [6] Földes István: *A Magyar Polgári Perrendtartás*, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1944 114.
- [7] Antalfy Mihály: *Polgári Perrendtartás*, I. Kötet, Wessely és Horváth Szedőgépzemű Gépnymdájában, Pécs, 1915 429.
- [8] Kovács Marcel: *A Polgári Perrendtartás Magyarázata*, I. Kötet, Pesti Könyvnyomda Rt., Budapest 1927 519.
- [9] Kovács Marcel 1927 I. i. m. 532.
- [10] Az új Polgári Perrendtartás Koncepciója, 11.
- [11] Az új Polgári Perrendtartás Koncepciója, 11.
- [12] Bülow: *Die Lehre von den Processeinreden und die Processvoraussetzungen*. Giessen. 1868
- [13] Bacsó Jenő: *A jogvédelem előfeltételei a polgári perben*, Wízner és Dávid motorerőre berendezett könyvnyomdájában, Máramarossziget, 191061.
- [14] Jancsó György: *A Magyar Polgári Perrendtartás rendszeres kézikönyve*, I. Kötet, Athenaeum irodalmi és nyomdai Rt., Budapest, 1915 11.
- [15] Bacsó Jenő 1910 i. m. 54.
- [16] Magyary Géza: *Magyar Polgári Perjog*, Franklin-Társulat Magyar Irod. Intézet és Könyvnyomda, Budapest, [1924]15.
- [17] Jancsó György 1912 I. i. m. 14.
- [18] Bacsó Jenő 1910 i. m. 57.
- [19] Bacsó Jenő 1910 i. m. 62.
- [20] Antalfy Mihály 1915 I. i. m. 6.
- [21] Antalfy Mihály 1915 I. i. m. 5.
- [22] Magyary Géza: *Magyar Polgári Perjog*, Franklin-Társulat Magyar Irod. Intézet és Könyvnyomda, Budapest, 191311.
- [23] Magyary Géza [1924] i. m. 11.
- [24] Bacsó Jenő 1910 i. m. 56.
- [25] Fövenyessy Lajos: A szóbeli tárgyalás az új polgári perrendtartás szerint. *Jogtudományi Közöny* 1913 (48. évf) 19. sz. 164.
- [26] Nacsa Mónika: Az 1911. évi I. törvénycikk jogtudományi fogadtatásainak részleteiről. *Glossa Iuridica* 2012 (3. évf) 1. sz. 82.
- [27] Bacsó Jenő 1910 i. m. 64.
- [28] Kovács Marcel 1927 I. i. m. 519.
- [29] Antalfy Mihály 1915. I. i. m. 429.
- [30] Földes István 1944. i. m. 116.
- [31] 1911. évi I. törvénycikk a perfelvételi tárgyalást követően rendelkezett az előkészítésről a 194. §-ban, mely szerint, ha a felperes a keresetének megalapítására szolgáló ténybeli állításokat és bizonyítékaitírásban még nem közölte volna, köteles ezeket az érdemleges tárgyalás kitűzése, illetőleg a kitűző végzés (192. §) vétele után három nap alatt az alperes ügyvédének kézbesítendőelőkészítő irattal közölni.
- [32] Petrik Aladár: A per előkészítése a járásbírói eljárásban. *Jogtudományi Közöny* 1913 (48. évf) 14. sz. 123.
- [33] Kovács Marcel 1927 I. i. m. 520.

- [34] Az új Polgári Perrendtartás Konceptiója, 12.
- [35] Az új Polgári Perrendtartás Konceptiója, 12.
- [36] Schubert Ignác: A polgári perjog reformja. *Jogtudományi Közöny* 1910 (45. évf) 39. sz. 331.
- [37] Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltára (továbbiakban: MNL-HBML) VII. 2/b. 36. d. P. II. 102/1920/6; P. III. 183/1920/11; 38. d. P. II. 749/1920/10; P. II. 1014/1920/17; 45. d. P. II. 449/1922/10; 47. d. P. II. 316/1919/6; P. II. 2096/1922/7; 48. d. P. I. 2524/1922/11; 49. d. P. II. 2762/1922/7; 51. d. P. III. 5355/1923/11; P. VI. 6586/1923/25; 53. d. P. III. 1996/1923/11; 54. d. P. I. 2846/1923/9; 56. d. P. III. 2191/1923/14; P. V. 695/1924/5; P. I. 1957/1922/17; 60. d. P. VI. 5496/1926/24; 64. d. P. I. 1688/1924/5; 65. d. P. II. 3472/1925/10; 66. d. P. III. 243/1926/9; P. IV. 288/1926/6; 68. d. P. I. 2111/1921/4; P. III. 1505/1926/10; 69. d. P. IV. 1913/1926/11; 70. d. P. V. 5578/1922/11; 71. d. P. IV. 2885/1923/12.
- [38] Antalfy Mihály 1915 I. i. m. 443.
- [39] MNL-HBML VII. 2/b.36. d. P. 3499/1918/9; 38. d. P. II. 1014/1920/17; 39. d. P. II. 33/1921/7; 46. d. P. 1193/1922/2; 47. d. P. 3307/1918/2; 49. d. P. II. 2762/1922/7; 56. d. P. I. 1957/1922/17; 58. d. P. IV. 2291/1924/14; 60. d. P. III. 486/1925/25; 62. d. P. III. 1275/1924/4; P. IV. 677/1926/11; 66. d. P. III. 243/1926/9; 67. d. P. I. 827/1926/21; 69. d. P. 1595/1926/2; P. 6643/1923/7; 70. d. P. IV. 779/1922/7; 71. d. P. IV. 2885/1923/12.
- [40] MNL-HBML VII. 2/b. 36. d. P. II. 102/1920/6; 38. d. P. II. 749/1920/10; 40. d. P. II. 687/1921/7; 42. d. P. I. 1380/1922/14; 45. d. P. II. 449/1922/10; 47. d. P. II. 2096/1922/7; 48. d. P. III. 2584/1922/5, P. II. 2470/1922/6; 51. d. P. II. 1204/1923/18; P. V. 1521/1923/9; 53. d. P. III. 1996/1923/11; 54. d. P. I. 2846/1923/9; 56. d. P. III. 2191/1923/14; 59. d. P. III. 3024/1924/15; 61. d. P. IV. 4532/1922/24; 63. d. P. III. 2682/1925/13.
- [41] MNL-HBML VII. 2/b. 36. d. P. 3722/1919/9; 37. d. P. 237/1918/4; 38. d. P. 1898/1920/3; 45. d. P. 5841/1921/5; 46. d. P. 1193/1922/2; 48. d. P. 4785/1922/3; 57. d. P. I. 564/1922/10; 61. d. P. I. 2985/1918/15; 64. d. P. 6519/1924/10; P. 3369/1925/4; 69. d. P. 6347/1925/5; 71. d. P. III. 3224/1926/6.
- [42] Az új Polgári Perrendtartás Konceptiója, 8.
- [43] Éless Tamás – Ébner Vilmos: *A percezúra – az érdemi tárgyalás előkészítése* In: Németh János – Varga István: *Egy új polgári perrendtartás alapjai*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2014 377.
- [44] Az új Polgári Perrendtartás Konceptiója, 12.
- [45] Éless Tamás – Ébner Vilmos 2014 i. m. 381.